

El crac de la classe mitjana

La valoració de la vaga general convocada el dia 29 de setembre ha estat tan diversa com interessos contraposats hi ha. Però, deixant al marge el ball de xifres, molts milers de persones van afegir-se a la jornada de protesta contra les retallades socials i laborals impulsades des de l'executiu espanyol, com a receptes per a resoldre la crisi econòmica. I, malgrat que hi ha qui, per voler treure importància a la mobilització de la jornada, ha fet èmfasi en les males pràctiques d'alguns dels piquets informatius –i potser cal que els sindicats analitzin fins a quin punt no caldria revisar aquesta pràctica–, el seguiment de la convocatòria no es pot explicar basant-se en això. Encara més, a aquests arguments és ben fàcil de contraposar-hi les pressions que molts treballadors reben als seus centres de treball per a no fer vaga.

De manera que, vista la precarietat laboral amb què molts ciutadans d'aquest país es troben, i vist el desencís generalitzat per la cosa pública –inclòs el paper dels anomenats agents socials, entre els quals els sindicats–, la jornada del passat dimecres 29 de setembre no es pot analitzar alegrement en clau d'èxit o fracàs.

Un símptoma. En tot cas, podem convenir que aquesta jornada de protesta és un símptoma. I no tan sols s'ha produït al nostre país o a Espanya. A més estats europeus també hi ha un seguit de protestes socials que van en la mateixa línia que les del 29 de setembre passat fetes aquí. I fins a cert punt és normal que en un context de crisi econòmica com el que hi ha, la conflictivitat social augmenti.

Però, sigui com sigui, convé analitzar amb deteniment què hi ha darrere d'aquests símptomes que abans esmentàvem. La crisi econòmica en la qual som immersos ha fet aflorar i ha accelerat la decadència de les anomenades classes mitjanes.

La crisi ha evidenciat que aquestes classes mitjanes, habituades a un cert confort que havia fet creure en una

La vaga general del 29S, més enllà del ball de xifres de seguiment, ha estat un crit d'alerta d'un sector social, l'anomenada classe mitjana, que veu com la crisi ha portat a un atzucac el paradigma de confort de l'estat del benestar.

Manifestants pels carrers de València, durant la vaga general del 29 de setembre proppassat.

societat que les acotxava, no tenien xarxa de protecció. Aquelles famílies que s'han trobat afectades per la crisi, que han perdut la feina o han hagut de fer baixar la persiana dels petits negocis, han descendit –vertiginosament en molts casos– en la piràmide de confort social. I aquelles que han pogut conservar la feina, tot sovint, han vist reduïda la capacitat adquisitiva, sigui per la reducció d'ingressos o la rebaixa de salaris, sigui per la pressió que moltes famílies han d'entomar quan han d'assumir funcions social de suport d'alguns dels seus membres, bé per les dificultats d'emancipació dels més joves, bé per la cura dels més grans. Aquesta pressió sobre les economies familiars de classe mitjana ja es notava abans de la crisi. De fet, és un pes que a poc a poc han anat acumulant les famílies durant les dues o tres darreres dècades. Per exemple, l'edat d'incorporació al mercat laboral dels fills de les anomenades classes mitjanes ha anat augmentant, de manera proporcional a l'allargament –per no dir eternització– de l'etapa de formació del joves.

Som, doncs, en una societat en què una generació completa ha millorat espectacularment la seva preparació respecte als seus pares. Però, per contra, i per primera vegada en moltes dècades, no tan sols no haurà reeixit a superar la situació social i econòmica dels seus progenitors, sinó que, probablement, l'haurà empitjorada.

Aquest procés degeneratiu no se circumscriu només als països de la riba de la Mediterrània europea, com podria fer creure una lectura esbiaixada per un cert complex d'inferioritat. Ben al contrari, aquest fenomen també el pateix la potent locomotora europea. A Alemanya, un informe del 2008, quan la pitjor sotragada de la crisi encara havia d'arribar, una de les principals empreses d'anàlisi econòmica publicava que la classe mitjana –en què s'inclouen els ciutadans que aporten entre el 70% i el 150% dels ingressos del país– que l'any 2.000 representava el 62% de la població, el 2.008 s'havia reduït fins al 54%. L'estudi preveia que el 2020 se situaria per sota del 50%. També a França es viu aquest fenomen: la desocupació entre llicenciats universitaris s'hi ha quintuplicat des dels inicis del anys 70, quan era vora el 6%. Avui supera el

30%. Igualment, els salaris han castigat aquesta generació actual.

Aquesta precarització de la classe mitjana també ha arribat als EUA. El president Barack Obama, així que va ocupar la Casa Blanca, va obrir una oficina que integra diverses agències federals, amb l'objectiu principal de planificar polítiques de suport a la classe mitjana, de la qual formen part prop del 80% dels ciutadans dels Estats Units. Però també, naturalment, i de manera més dràstica, han patit aquest procés els països de la resta del continent americà, com l'Argentina, el Perú, l'Uruguai...

Aquí s'ha implantat el terme *mileurista* per a descriure aquesta nova generació de joves que accedeixen al mercat laboral. Però el fet cert és que, en molt casos, els sous percebuts no arriben ni a aquesta quantitat que els dona nom.

Aquest és un dels principals canvis

“Si es continua així, al final una majoria social pot sentir-se exclosa de l'oportunitat del progrés econòmic”

que la crisi econòmica ha accentuat de manera brutal. Un canvi que ha fet que molta gent, en sofrir una caiguda dràstica dels seus ingressos, no pugui continuar accedint als béns i serveis a què accedia fins ara. Aquest context de fallida de classe mitjana fa pensar en una societat més polaritzada, entre els qui podran obtenir aquests béns i serveis i els qui no. Una societat en què el segon grup anirà creixent a mesura que la duresa del context econòmic vagi expulsant-los del confort que fins ara no els havia estat negat.

La classe mitjana com a punt de palanca. I de moment, sembla que les mesures per a resoldre la crisi apuntades per les principals institucions econòmiques internacionals com el Fons Monetari Internacional, el Banc Mundial o els estudis de les principals firmes financeres d'arreu del món no

mostren un especial interès a posar fre a aquest procés d'empobriment. De manera que no és difícil d'arribar a la conclusió que potser avui aquesta classe mitjana ja no és tan necessària.

Potser cal, arribats aquí, recordar la gènesi d'aquesta classe social. Després de la Segona Guerra Mundial, quan l'inestabilitat social a Europa ja havia originat dues guerres globals en menys de mig segle, i amb l'emergència del poder comunista com a potència mundial, calia establir internament la població dels estats occidentals per desallotjar els cultius de *gèrmens* revolucionaris que van recórrer l'Europa de la primera meitat del segle XX. Avui però, les fronteres europees són més establitzades, el somni del comunisme que podia enlluernar les classes treballadores occidentals forma part de la història. A més a més, les classes mitjanes actuals, fins i tot les que han caigut del pedestal, no veuen ni remotament com a possibilitat, ara com ara, d'instar a l'emergència de cap procés convuls que pugui fer perillar el seu confort o la possibilitat de recuperar-lo. Dit d'una altra manera, la desesperació encara no és prou gran, ni prou generalitzada, per a fomentar el ferment de conflictes socials.

En aquest context, doncs, és lògic que les institucions econòmiques internacionals entenguin que la manera més ràpida de sortir de la crisi sigui utilitzant com a punt de palanca per aixecar les economies la majoria de la població, és a dir les classes mitjanes. La qüestió, però, és si el pes que recau sobre aquest segment de la societat serà suportable o bé si acabarà partint l'equilibri social que l'estat del benestar havia sabut articular, de la segona meitat del segle XX fins ara.

La vaga general de la setmana passada, tal com ha passat en les mobilitzacions a més països, pot ser un primer xeric. Un advertiment de perill de trencament. No prestar atenció a aquests sorolls d'avui pot ser una mala inversió per al futur de l'equilibri social. Perquè, si es continua així, pot acabar havent-hi una majoria social que se senti exclosa de l'oportunitat del progrés econòmic. I un escenari d'aquesta mena obre moltes incerteses.

Enric Rimbau